

ספר

לבושי חושן

על שו"ע

חושן משפט

חלק ראשון

הלכות דיינים ועדות

סימנים א - לה

עם ביאור קצר ומנופה

דבר משנה

אשר בו מבוארים דברי
הנו"כ המובאים ב'שיקול'
הדעת, בקיצור ובבהירות.

הש"ך, קצוה"ח ונתיה"מ. ולעיתים יובאו אף דברי הב"י, הב"ח,
הט"ז וביאור הגר"א, מבוארים ומסודרים דבר דבור על אופניו.

עם הפירוש הארוך

שיקול הדעת

אשר בו לוקטו ונתבארו
בס"ד על סדר סימני השו"ע,
כל דברי נושאי כלי השולחן
ערוך, הלא המה הסמ"ע,

ונוסף על זה

קיצור פתחי תשובה

והוא ליקוט כל הענינים אשר נידונו בפתחי תשובה
בקיצור דברים

שנת תשס"ח לפ"ק

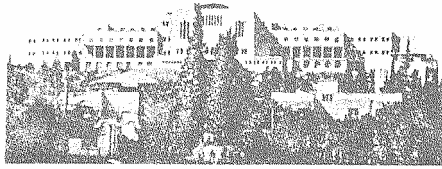
עיה"ק ירושלם תובב"א

©
כל הזכויות שמורות

בכל עניני הספר ניתן לפנות לכתובת המחבר:

מאיר אסחייק
רחוב אריאל 5, רוממה, ירושלים
02 5377721

סדר ועימוד:
ספר-טק
הכנה ממוחשבת לדיפוס
03/6762032

בנשיאות ובהנהלת הרב אברהם כהנמן
Rabbi Abraham Kahaneiman, President

ישיבת פוניבז'

מפעלי התורה והחסד של מרן גאון ישראל הגר"ש כהנמן מפוניבז' זצלה"ה
גבעת זכרון-מאיר, קרית הישיבה, בני-ברק, ת.ד. 26
טלפונים: 03-6183111-2-3

PONEVEZ YESHIVA

The Torah and Chessed Institutions of Rabbi J. Kahaneiman, the Ponevez Rav זצ"ל
KIRYAT HAYESHIVA, BNEI-BRAK. ISRAEL. P.O.B. 26

בחי"ד

י"ב לחודש שבט תשס"ז

הנני לקדם בברכה ובשמחה את מעשה ידי ופרי חכמתו של ידידי
הרה"ג המצוין ר' מאיר בן ידידי עוז הגאון ר' דניאל אסחייק שליט"א,
אתא ואייתי חכמה מפוארה מעשה אצבעותיו "קיצור נושאי כלי שו"ע
חור"מ".

וכבר מאז בשוקדו על תלמודו בישיבה הקדושה היה מבני עליה
המיוחדים, ועתה עשה פרי שקידתו העצומה והבנתו הבהירה, חיבור
נפלא וגדול זה אשר בודאי לפני מלכים יתייצב, ויאותו לאורו לומדים
ויושבי על מדין לחזור ולשנן בבהירות את תלמודם.

והנני בברכתי כי יפוצו מעיינותיו חוצה ויתקבלו דבריו בבי מדרשא.

Handwritten signature: הרב אברהם כהנמן
Handwritten text: נא להגיש לי את הספר

* הישיבה הגולה * כולל אברכים - בית פרלמן * ישיבת בנדהיים לצעירים מצויינים * ישיבת צירינגקי לתלמידים מעדות המזרח
* ספרית סטינסקי * הישיבה ות"ת באר יעקב * ספרית שרמן * בית מדרש גבוה לתלמוד - תפארת יעקב ע"ש יעקב גונדרהייס ז"ל
* פנימיות הישיבה - בית ציטרון - נוה שלום - בית שוגרמן - בתי פיק * מרפאת רפאל * בתי אבות - קרית הילד לילדים נצולי הגולה
* ישיבה וביהכ"נ ירוחי כלה * קרית הישיבה אשדוד - מרכז רוזני וזונכי ובתי נציבי עולם

* THE GREAT YESHIVA * THE KOLLEL FOR GRADUATE SCHOLARS - BET PERLMAN * THE BENDHEIM YESHIVA FOR OUTSTANDING YOUTHS *
THE CHIRINSKY YESHIVA FOR SEPHARDIC YOUTHS * THE SATINSKY TALMUDIC LIBRARY * TALMUD TORAH BEER-YAAKOV YESHIVA *
SHERMAN LIBRARY * THE GESUNDHEIT HIGHER ACADEMY OF TALMUD - TIFFERET YAAKOV * THE YESHIVA RESIDENCE HALLS - BET CITRON -
NEVE SHALOM - THE MORRIS & PAULINE SUGARMAN HOUSE - THE PICK DORMITORIES * RAPHAEL CLINIC & DISPENSARY * YESHIVAT
YARCHEI KALLAH * BATEI AVOT - CHILDREN'S TOWN FOR RESCUED BOYS AND GIRLS * KIRYAT HAYESHIVA ASHDOD - YESHIVA &
EDUCATIONAL CENTER * NETZIVEY OLAM VILLAGE

הרב נפתלי נוסבוים
אב"ד בביד"צ שע"י ישיבת אהבת שלום
וראש ישיבת חיי-משה
ירושלים

בס"ד, תאריך: 20/10/2016

בס"ד

הנני בזה בשבח המגיע לכתבים אודות האברך המופלג והנעלה אב
בחכמה ורך בשנים השוקד באהלה של תורה בכולל לחו"מ בראשות הרה"ג
וכו' הרב יוסף פליישמן שליט"א בירושלים ת"ו, ה"ה הרב רבי מאיר בן הרה"ג
רבי דניאל אסחייק שליט"א, אשר ערך וסידר וליקט מתורתם של הראשונים
והאחרונים על סדר השו"ע חו"מ מסימן א' – סימן ל"ח הכולל הל' דיינים
ועדות.

והרב הנ"ל אסתייע ליה מילתא משמיא וסידר את הנקודות החשובות
על הדף מגדולי האחרונים להלכה למעשה, והוסיף ציצים ופרחים ובאורים
בדבריהם של השו"ע והנו"כ ועוד, והדבר עולה על שולחן מלכים, מאן מלכי
רבנן, ובודאי שהוא לעזר וסיוע להלומדים בהלכות הנו"ל, ואמינא לפעלא
דא דטבא עד מאד.

ועיינתי בדבריו וגם נו"נ עמו כמה פעמים בד"ת בכו"כ מקצועות בחו"מ,
ומצאתיו כלי מוכשר ומעותד לגדולות.

והנני בזה לברכו מקרב לב שיזכה להמשיך בכל המקצועות בחו"מ ועוד
חלקי שו"ע, ויפוצו מעיינותיו חוצה לזיכוי הרבים וחפץ ה' בידו יצלח להגדיל
תורה להאדירה כשאיפתו הטהורה וכשאיפת החפץ בהצלחתו בלונ"ח אב"ר.

ה' ש"ס
נפתלי נוסבוים
ראש ישיבת חיי-משה
ירושלים

אברהם יצחק אולמאן

חבר הכ"ץ העדה החרדית
ורב שכונת נבעת שאול
פעיה"ק ירושלים תוכב"א

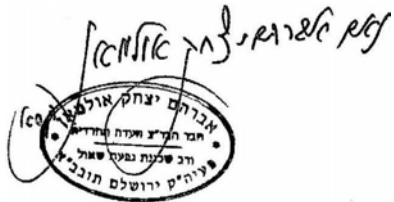
תאריך: 11/10/2018

ראיתי איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב האברך כמדורשו הרב המופלג ר' מאיר אסחייק נ"י בן ידידי מנוער הרה"ג ר' דניאל שליט"א, וספרו בידו אשר קרא שמו לתפארה "לבושי חושן" על שו"ע חו"מ הל' דיינים ועדות מסימנים א - ל"ט, עם פירוש ארוך "שיקול הדעת" ופירוש קצר "דבר משנה", ונוסף עליהם קיצור פתחי תשובה, אשר בהם מובאים בדרך ובסדר מופלא כל נו"כ השו"ע והרמ"א שעל הדף בלשון צח וברור, אשר יש בו תועלת גדולה אפילו לגדולי חקרי לב לחזור על דברי רבותינו בזמן קצר.

וכמה גדולי הדורות הי' רגילים לחזור תמידים כסדרן שו"ע עם באר היטב, ועוד זכינו לראות בעינינו את הסבא דמשפטים הראב"ד בקודש הגאון האדיר רבי פנחס עפשטיין זצ"ל בעל מנחה חריבה שהי' רגיל בכל עת פנוי לחזור על הנ"ל, וכן ראיתי כתי"ק של אחד מגדולי פוסקי' ומשיבי' והמסכימים המהרש"ם זצ"ל שרשם הערותיו על גליון הבאר היטב.

וע"כ טוב עשה בעמיו ויזכה לברך במהרה על המוגמר ולהשלים את חיבורו על כל תכ"ז סימני השו"ע, ורבים יביאו ברכה לביתם וד"ת כסף קונה, ויפוצו מעינותיו חוצה אכי"ר.

וח"ש יום ג' לסדר "ויפרץ לרב וגו'" פעיה"ק ירושלים ת"ו.

נ.ב. הריני מצרף מש"כ בהגהותי על י"ד משה על ספר הלבוש חו"מ בדבר פלא אשר בטור חו"מ נמצא תכ"ז סימנים והשו"ע הוסיף עוד סימן דיני מעקה בסי' תכ"ז והלבוש צירפו לסי' תכ"ו.*

* להלן הקטע מהספר י"ד משה על הלבוש עיר שושן [מהדורת תשס"ד], ההגהות נכתבו בסוגריים מרובעות:

סימן תכו, סעיף ב', מצות עשה. בשו"ע הוא סימן תכ"ז, ובטור לא נמצא זה והוא הוסיף סימן ממרן בעל השו"ע ורבינו המחבר כללו בסימן תכ"ו, ופלא על השו"ע שלא כללו ובפרט שסימן תכ"ו הוא רק סעיף אחד. אבל ראה זה פלא כי כל הסימנים שבדי חלקי שו"ע המה אלף שבע מאות וחמש (עם סימן תכ"ז), דהיינו (או"ח) תרצ"ז, (יו"ד) ת"ג, (אהע"ז) קע"ח, (חו"מ) תכ"ז, ונתן ע"ז רמז נפלא הגה"ק מהר"ם אי"ש אבד"ק אנגאוור שמרומז בפסוק בפרשת פקודי [לח, כח] 'ואת האלף ושבע [המאות וחמש]ה' (סימני השו"ע) ושבעים' (צריך אדם ללמוד בשבעים שנותיו), ודפח"ח. וגימטריא של האותיות של די חלקי שו"ע המה ג"כ אלף שבע [מאות] וחמש, דהיינו (או"ח) רפ"ג, (יו"ד) שי, (אהע"ז) של"ה, (חשן משפט) [תשפ"ז] (ולא כמופיע בנדפס - 'חושן משפט, תכ"ז), חושבנא דדין כחושבנא דדין והוא הפלא ופלא, והקול נשמע ביתה יוסף, ודו"ק.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא א)

ממה שנאמר כה תאמר אל בני ישראל לא משמע רק שיאמר להם פעם אחת כו', לכן אמר כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם כו', שהדיבור די בפעם אחת אבל הלימוד צריך לומר לו הרבה פעמים עד שילמד.

והנה בהלימוד די אם למדו עד שנתפס בלב התלמיד, ואינו נכלל השנינה, היינו שיהיה כח ביד התלמיד ללמד לאחרים, לכן הוסיף שימה בפיהם, שיוכלו להוציא למודי התורה בפיהם ללמדם לאחרים.

ועדיין לא נכלל בזה שיהיה להם בכל דברי התורה ידיעה ברורה שיגיעו בה לכלל דעת, שהיא מדרגה היותר גדולה, שיהיה הכל ערוך לפנייהם בידיעה ברורה, לכן הוסיף פה אשר תשים לפנייהם, שיעמדו דברי החכמה ערוכים לפנייהם, כדבר העומד נכחו והכל ערוך ומסודר לפניו.

[התורה והמצוה" למלבי"ם]

פתח דבר

מודה אני לפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, וזיכתני להוציא לאור ספר זה, כן יהי רצון שאזכה להוציא את שאר החלקים על סדר השלחן ערוך, להתחיל ספרים אחרים ולסיימם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

תחילת כתיבתו של חיבור זה נעשתה לצורך חזרה ושינון עצמיים, שלא על מנת להדפיסו. עם זאת, כשנערך הספר שוב במטרה להפיצו ברבים הושם דגש על אופן העריכה באופן שיועיל ללומדים ולמעיינים, לשתי מטרות עיקריות: א. עבור אותם שלמדו או לומדים נושאים אלו בטור ושו"ע ומעוניינים בחזרה מהירה וסיכום בהיר ומבואר של השיטות המובאות בשו"ע ונו"כ. ב. לאותם שעוסקים בלימוד הסוגיות שבש"ס ומעוניינים לעיין ולברר בקצרה את מסקנת הדין המובאת בשו"ע עם נושאי כליו וובדרך כלל מי שאינו מורגל בלימוד השו"ע ונו"כ יקשה עליו להסיק בעיון קצר את דעת השו"ע ונו"כ, בלא לעמול זמן רב על לימודם והבנתם.

בעיקר משום המטרה האחרונה ישנם דברים שנכתבו ונשנו אף באותו סימן כמה פעמים, כיון שיתכן שהמעייין במקום מסויים לא ראה את כל הדברים שלפניו, וכיון שכך נכתבו בכל מקום הדברים השייכים לעניינו, אף שכבר נכתבו.

אין צריך לומר שאין לסמוך על ספר זה למעשה, שהרי החיבור אינו ערוך כלל באופן של פסיקה, אלא כליקוט דברי נושאי כלי השו"ע שעל הדף. עם זאת, וכדי שלא תצא שום תקלה מספר זה, עלי לכתוב ולהדגיש שאין לסמוך ע"ז כלל לענין מעשה.

להלן יובאו הכללים לפיהם נערך הספר, ואני תפילה שלא תצא תקלה מתחת ידי.

שולחן ערוך:

א. גוף השו"ע מופיע באותיות מרובעות, הגהות הרמ"א מופיעות בכתב רש"י ללא סוגריים, ומראי המקומות שבתוך השו"ע הינם בכתב מרובע קטן ובתוך סוגריים עגולים.

ב. בתוך השו"ע ישנם שלשה סוגי ציונים: א. אות קטנה מעל שורת הטקסט כזו * המציינת לבאר הגולה. ב. אות רגילה בתוך סוגריים עגולות כזו (א) המציינת הן ל'דבר משנה' והן ל'שיקול הדעת'. ג. אות רגילה בתוך סוגריים מרובעות כזו [א] המציינת לקיצור פתחי תשובה.

באר הגולה:

השתמשתי בעיקר במהדורה המדוייקת של מכון "מורשה להנחיל", בה תוקנו טעויות רבות. אמנם לא הובאו במהדורה זו כל מראי המקומות שנוספו במהדורה זו. [עם זאת חובה לציין כי הדברים הועתקו ע"י הקלדה, וכיון שכך ייתכנו טעויות שלא קיימות במקור].

דבר משנה:

א. ב'דבר משנה' הובאה תמצית דברי הנו"כ [סמ"ע, ש"ך, קצודה"ח ונתיה"מ] הנוגעים לדברי השו"ע. במקומות שהנו"כ מקשים ומישבים ממקומות אחרים, או כשמוציאים נפק"מ לענינים אחרים, הובאו דבריהם רק ב'שיקול הדעת'.

ב. עפ"י רוב לא הובאו סברות הדינים ב'דבר משנה', אלא ב'שיקול הדעת'.

ג. לפעמים חולק לשני ס"ק נושא שנראה כאחד, כדי שהדברים יהיו ברורים ומסודרים יותר.

ד. אין צריך לומר שאין כל משמעות לסדר שבו הובאו דברי הפוסקים, וק"ו שלא ללשוניות כמו "אמנם פלוני כתב", או "אבל פלוני כתב", "זכן הכרעת פלוני", כי הכל נכתב רק כפי ריהטת הדברים.

שיקול הדעת:

א. ב'שיקול הדעת' הובאו כל דברי הסמ"ע, הש"ך, הקצוה"ח ונתיה"מ וביאורים וחידושים, לפעמים הובאו גם דברי הבית יוסף, הדרכי משה, הב"ח, הט"ז, וביאור הגר"א, אך בדרך כלל לא הובאו דבריהם.

ב. יש לציין שלפעמים אין ב'שיקול הדעת' כל תוספת על האמור ב'דבר משנה', ואעפ"כ נשנו הדברים ב'שיקול הדעת' בשביל שלא להפסיק ברצף הביאור, למעין בו.

ג. כשיש כמה מילים בתוך סוגריים מרובעות, בדרך כלל אלו דברים שלענ"ד מוכרחים בכוונת הנו"כ אלא שלא כתבו כן בהדיא, ולכן כתבתים בדרך זו. כמו כן הערותי כתובות בתוך סוגריים מרובעות, וניכרים הדברים שהם משלי. לעיתים נדירות כשהבאתי מדברי אחד הנו"כ הכנסתי חלק מדבריו בתוך סוגריים מרובעות כדי שלא להקשות על רצף העיון.

ד. גם במקום שהנו"כ מביאים דברים שאינם שייכים כלל לנושא הסימן (ובפרט מצוי הדבר בקצוה"ח) הובאו דבריהם, אם כי לעיתים בקיצור יותר.

ה. בדרך כלל לא צויין על כל אחד מהנו"כ באיזה ס"ק הוא (במהדורת השו"ע), כיון שהדברים נמצאים על אתר. יוצא מן הכלל סימן כ"ה, בו ציינתי על הש"ך הקצוה"ח והנתיה"מ באיזה ס"ק מצויים דבריהם, מחמת אריכות דבריהם בסימן זה.

ו. כשמצויין עי' סימן פלוני ס"ק פלוני הכוונה לס"ק שבספר זה, אף אם אינו מודפס בכרך זה ואא"כ כתוב בפירוש עי' בסמ"ע ס"ק פלוני וכדומה.

קיצור פתחי תשובה:

א. כשמביא הפ"ת באריכות את פרטי המעשה צדדי השאלה ובירור ההלכה, הובאה רק תמצית דבריו להלכה, ולעיתים אף טעמיו. (כשיתכן שהדין שייך באותו מקרה דוקא, הובא המקרה כצורתו).

ב. כשהפ"ת מדבר ומוסיף על נידון שכבר נכתב ב'דבר משנה' וב'שיקול הדעת' כתבתי בתחילה בסוגריים מרובעות עי' ס"ק פלוני שכתוב בו כו"כ, ואח"כ הבאתי את דברי הפ"ת.

ולכן, ציוני הס"ק המוזכרים ללא ציון ספר מסוים ובתוך סוגריים מרובעות (בדרך כלל בתחילת קטע, כגון: עי' ס"ק פלוני שמבואר בו כו"כ) הם מכוונים למש"כ ב'דבר משנה' וב'שיקול הדעת'. אמנם כל מקום שכתוב סימן פלוני "אות פלונית", הציון הוא לדברי הפ"ת שם.

ג. במקום שמביא הפ"ת כמה אחרונים שמסכימים לאותו דין, בדרך כלל הובא רק שם הפוסק הראשון שהזכיר.

ד. האותיות המסמנות את דברי הפ"ת מקבילות למסודר במהדורת השו"ע, והדיבור המתחיל' בכל אות הוא כפי שמופיע בפ"ת שם.

ה. יש מקומות שכבר הובאו דברי הפ"ת בתוך 'שיקול הדעת', ומשום כך לא הובאו הדברים שוב ב'קיצור פתחי תשובה', אלא צויין לעיין ב'שיקול הדעת'. ובדרך כלל כשהפ"ת מעיר הערה קצרה על הנו"כ, או כשמבאר ביאור מוכרח בדבריהם.

כמו"כ במקום שהביא הפ"ת את דברי הנו"כ שעל הדף ללא תוספת כל שהיא וכבר נכתבו הדברים בשיקוה"ד ובדב"מ, צוין רק הס"ק ב'שיקול הדעת' שבו נידונו הדברים.

ו. לא הושמטו האותיות בהם לא נכתב אלא ע"י בשו"ת פלוני וכדומה, בכדי שלא לאבד את רצף האותיות.

ז. כשמובאים דברים ללא ציון מקורם ואינם בסוגריים, הם מדברי הפ"ת עצמו. ולדוגמא, כשהפ"ת מביא שו"ת מסויים ומעיר על דבריו הובאו בתחילה דברי השו"ת, ובסופו נכתב 'ע"כ', ואח"כ נכתבה ההערה או הראיה של הפ"ת בלא לכתוב בפירוש שהיא מדברי הפ"ת.

ח. במקום שמובא רעק"א או דגול מרבבה סתם ללא ציון מקומם, מקור דבריהם בהגהות השו"ע על אתר.

מפתחות:

א. לא הובאו במפתחות הנושאים שנידונו בשו"ע עצמו, אף שבנו"כ הרחיבו, פירטו, הוכיחו והכריעו. הובאו רק ענינים שלא נידונו כלל בשו"ע, והנו"כ חידשו את הנידון בהם.

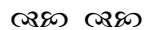
ב. פעמים רבות נכפלו הדברים במפתח כדי להקל על המעיין. לדוגמא, הנידון אם דנים נזקי אש בזמן הזה מופיע פעמיים, תחת הערך 'אש', ותחת הערך 'בזמן הזה'.

כמה הערות כלליות:

א. בסימנים שבהם קשה להבין את הדינים המובאים בשו"ע ונו"כ ללא ידיעת והבנת הסוגיא ודברי הראשונים נכתבה הקדמה קצרה בתחילת הסימן, ובה הובאה תמצית הסוגיא ועיקרי השיטות, לתועלת המעינים והלומדים.

ב. ברוב הסימנים הובאו בשיקוה"ד בתוך הסימן כל דברי הנו"כ אף אלו שאינם שייכים ישירות לדברי השו"ע, יוצאים מן הכלל סימנים מסוימים בהם האריכו הנו"כ בביאור הסוגיות ודברי הראשונים בדברים שאינם נוגעים לדינא אלא להבנת הרקע של הסימן, ובהם נוספה 'הקדמה' לסימן, שבה הובאו כל הדברים בצורה בהירה ומסודרת ובכרך זה ישנה הקדמה רק לסימן כ"ה.

ג. כללי תפיסה לנתיחה"מ [שהודפסו בשו"ע אחרי סימן כ"ה] לא הובאו בספר זה כיון שאינם שייכים ישירות לדברי שו"ע כאן. וכמו כן בסימן כ"ה הושמטו כמה קטעים מדברי הנו"כ שאינם שייכים לדיני ממונות אלא לאיסור והיתר.

עם הספר, אודה בכל לבב לכבוד אאמו"ר שליט"א, אשר מנעורי הדריכני בדרכי העיון וההבנה, ומילא את ידי למשוך בקסת סופרים. ולאמי מורתי תחי', אשר ביראה טהורה קודמת לחכמה עמלה להשריש בנו אהבת תורה, יראת שמים ומידות טובות.

כן אודה למו"ר חמי הגה"צ רבי עזרא ניסן שליט"א ראש ישיבת רינת התורה, ולרעייתו חמותי תחי' מנב"ת, מקימי עולה של תורה בירושלים, אשר אך טוב וחסד גמלונו וגומלים עמנו תמיד.

כאן מקום איתי להכיר תודה לבית אולפנא רבתי שבדורינו, היא ישיבת פוניבז', אשר משם יוצאת תורה והוראה לכל ישראל למעלה מיובל שנים. בין כתליה הסתופפתי כשבע שני שבע, וזכיתי ללמוד רבות מפלפול תלמידיה, דיבוק חבריה ושימוש חכמיה, ובפרט קמיה רבינו ראש הישיבה הגאון רבי שמואל מרקוביץ שליט"א. יתן ה' ויתרחבו גבולות הקדושה בתלמידים מקשיבים, להגדיל תורה ולהאדירה.

גם ברכות יעטה הגאון רבי יוסף פליישמן שליט"א ראש כולל 'חשן משפט' ואב ביה"ד 'נתיבות חיים', דיינא דנחית לעומקא דדינא, אשר בצילו הגדול נכתב ונערך ספר זה.

הברכה אחת היא לרעייתי מרת שרה בת שבע, אשר רק בזכות מסירותה ואהבתה לתורה נמצאו השעות הרבות שנדרשו לכתובת ועריכת ספר זה. יהי רצון שנזכה לגדל יחד ובשמחה את ילדינו לתורה, לחופה ולמעשים טובים, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה לשמה, ולא תמוש התורה מפי ומפי זרעי זרע זרעי עד עולם.